

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Türkiye’de 2000-2024 Yılları Arasında Psikoloji ve Klinik Psikoloji Alanında Kişilik Bozukluklarına İlişkin Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi*

Halil GÜNGÖR, Bağımsız Araştırmacı, e-posta: 115601113@istanbulareli.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-5521-9048>

Dr. Halis ÖZERK, Halis Özerk Psikoterapi ve Eğitim Enstitüsü, İstanbul, e-posta: halisozerk@halisozerk.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5530-6638>

Öz

Bu araştırma, 2000-2024 yılları arasında Türkiye’de psikoloji ve klinik psikoloji alanında kişilik bozuklukları konulu lisansüstü tezleri incelemeyi amaçlamaktadır. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan ve erişime açık 83 tez taranmış; psikoloji ve klinik psikoloji alanına ait 38 tez değerlendirmeye alınmıştır. Araştırma, zamansal tarama modeli ve doküman inceleme yöntemi ile yürütülmüş, veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen tez izleme formu aracılığıyla betimsel analiz tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. Bulgulara göre tezlerin %79’u yüksek lisans, %21’i doktora düzeyindedir. En çok çalışılan bozukluk Borderline Kişilik Bozukluğu (%75) olurken, nitel yöntemin hiç kullanılmadığı, %60 oranla nicel yöntemin tercih edildiği görülmüştür. Araştırma sonuçları, kişilik bozukluklarına ilişkin tezlerin sınırlı çeşitlilikte olduğunu, özellikle yöntem ve konu yönünden daha derinlemesine çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır.

* Çalışma, İbrahim Halil GÜNGÖR’ün Psikoloji Doktora Tezinden (2021-2025) üretilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Klinik Psikoloji, Kişilik, Kişilik Bozuklukları.

Makale Gönderme Tarihi: 19.08.2025

Makale Kabul Tarihi: 05.02.2026

Önerilen Atıf:

Göngör, H. ve Özerk, H. (2026). Türkiye’de 2000-2024 Yılları Arasında Psikoloji ve Klinik Psikoloji Alanında Kişilik Bozukluklarına İlişkin Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 9(2): 81-95.

**Journal of Social, Humanities and
Administrative Sciences**

2026, 9(2): 81-95. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2026.1622>

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

RESEARCH PAPER

**Review and Evaluation of Graduate Theses on Personality Disorders in The Field of
Psychology and Clinical Psychology in Turkey Between 2000 and 2024**

Halil GÜNGÖR, Independent Researcher, e-mail: 115601113@istanbularel.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-5521-9048>

Dr. Halis ÖZERK, Halis Özerk Psychotherapy and Education Institute, İstanbul, e-mail:
halisozerk@halisozerk.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5530-6638>

Abstract

This study aims to examine graduate theses on personality disorders in the field of psychology and clinical psychology in Turkey between 2000 and 2024. A total of 83 accessible theses from the National Thesis Center were screened, and 38 theses specific to psychology and clinical psychology were included. The study employed a temporal scanning model and document analysis method. Data were analyzed using a thesis tracking form developed by the researchers and processed through descriptive analysis. Findings show that 79% of the theses were at the master's level, while 21% were doctoral. Borderline Personality Disorder was the most frequently studied disorder (75%). It was also found that quantitative methods were predominantly used (60%), while no qualitative studies were conducted. The results suggest a limited diversity in research topics and methodology in theses related to personality disorders, highlighting the need for more comprehensive and in-depth academic inquiry in this area.

Keywords: Clinical Psychology, Personality, Personality Disorders.

Received: 19.08.2025

Accepted: 05.02.2026

Suggested Citation:

Göngör, H. and Özerk, H. (2026). Review and Evaluation of Graduate Theses on Personality Disorders in The Field of Psychology and Clinical Psychology in Turkey Between 2000 and 2024, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 9(2): 81-95.

GİRİŞ

Kişilik psikolojisi alanında, kişiliğin ne olduğu ve hangi olguları kapsadığı konusunda kuramsal bir uzlaşmanın bulunmadığı uzun süredir vurgulanmaktadır (Mayer, 1998; Burger, 2006). Kişilik kuramcıları, bilinçdışı süreçler, öğrenme yaşantıları ve bilişsel düzenekler gibi farklı odak noktalarından hareket ettikleri için kişiliği farklı biçimlerde tanımlamışlardır. Bu kuramsal çeşitlilik, üzerinde uzlaşılan tek bir kişilik tanımının ortaya konmasını güçleştirmiştir. Nitekim Allport (1937), bu durumu göstermek amacıyla elliden fazla kişilik tanımı derlemiştir.

Bununla birlikte, tanımlar arasında belirli ortak unsurların bulunduğu görülmektedir. Kişilik; bireyi diğerlerinden ayıran, düşünce, duygu ve davranışlarında görece süreklilik gösteren örüntüler bütünü olarak ele alınmaktadır (Allport, 1961; Cüceloğlu, 2015; Ceylan, 2019). Bu çerçevede kişilik, bireyin içsel süreçleri ile çevresiyle kurduğu ilişkiler arasında süreklilik ve tutarlılık sağlayan dinamik bir yapı olarak tanımlanmaktadır. Kişiliğin yalnızca durumsal tepkilerden ibaret olmadığı; bilişsel, duygusal, güdüsel ve davranışsal süreçleri kapsayan kalıcı eğilimleri içerdiği kabul edilmektedir (Burger, 2006).

Kişilik gelişimini açıklamaya yönelik çok sayıda kuram bulunmakla birlikte, bu kuramların ortaklaştığı temel noktalardan biri, özellikle erken çocukluk döneminin kişilik gelişimi üzerindeki belirleyici rolüdür. Genetik yatkınlıklar ile çevresel etkenlerin etkileşimi sonucunda, zaman içinde bireye özgü bir kişilik örgütlenmesi ortaya çıkmaktadır (Özdemir, 2012).

Kişilik bozuklukları ise, kişilik yapısının patolojik bir biçimde örgütlenmesiyle ortaya çıkan ve tanımlanması konusunda önemli tartışmaların yaşandığı bir alanı oluşturmaktadır. Tanı koymadaki temel güçlüklerden biri, normal kişilik özellikleri ile kişilik bozukluğu arasındaki sınırın net olmamasıdır (Öztürk ve Uluşahin, 2015; Pekçetin, 2022). Genel olarak kişilik bozuklukları, bireyin düşünce, duygu ve davranış örüntülerinin kültürel beklentilerden belirgin biçimde sapması, esneklikten yoksun olması ve yaşamın birçok alanında kalıcı işlev kaybına yol açmasıyla karakterizedir.

DSM-5'e göre kişilik bozukluğu; biliş, duygulanım, kişilerarası ilişkiler ve dürtü kontrolü alanlarından en az ikisinde süreklilik gösteren bozulmalarla tanımlanmakta; bu örüntülerin ergenlik ya da erken yetişkinlik döneminde başlaması ve bireyin sosyal, mesleki ya da kişisel işlevselliğinde belirgin sorunlara yol açması beklenmektedir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013). Benzer şekilde ICD-11, kişilik bozukluğunu bireyin kendisiyle ve çevresiyle ilişkilerinde uzun süreli ve değişmeyen işlevsellik sorunlarına neden olan kalıcı örüntüler olarak ele almaktadır (DSÖ).

Bu bağlamda kişilik bozuklukları, bireyin sosyal ilişkilerinde, stresle başa çıkma biçimlerinde ve toplumsal uyumunda geniş kapsamlı ve kalıcı bozulmalarla seyreden klinik bir tabloyu ifade etmektedir.

KİŞİLİK BOZUKLUKLARININ SINIFLANDIRILMASI

Kişilik ve haliyle kişilik bozuklukları, sınıflandırılmadan çok boyutlu düşünülmelidir; bu da, bahsedilen özelliklerin normal insanlarda da olduğu fakat söz konusu hastalıklara sahip olan kişilerde daha yoğun olduğu anlamına gelmektedir (Morrison, 2016: 530). Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre, herhangi bir kişilik bozukluğunun toplumdaki görülme oranı %6,1'dir. Kişilik bozuklukları A, B ve C kümeleri açısından değerlendirildiğinde, sırasıyla %3,6, %1,5 ve %2,7 oranlarında yaygınlık göstermektedir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013; akt. Ertan, 2017).

Millon'a (1996; akt. Aslan, 2008) göre kişilik bozuklukları, I. eksen patolojisi açısından kötü prognoz göstergesidir. Watson (1998) ise kişilik bozukluklarının, genel olarak düşük eğitim düzeyine sahip bireylerde, yalnız yaşayanlarda, evlilik sorunları yaşayanlarda, işsizlerde, ilaç bağımlılarında, tecavüz ve şiddet suçları işleyenlerde ve mahkumlarda daha sık görüldüğünü belirtmiştir. Bu bulgular, kişilik bozukluklarının etiyolojisinde çevresel faktörlerin önemine işaret etmektedir. Ayrıca, çocuklukta kötü muamele ve diğer travmatik yaşantılar ile biyolojik etkenlerin de kişilik bozukluklarının gelişiminde rol oynadığı bildirilmektedir (New vd., 2008; akt. Ertan ve Cankorur, 2017).

Aslan (2008), kişilik sınıflandırmalarında yapay ayrımlar yapılmasının, gerçek klinik özelliklerin doğru ölçülmesini güçleştirdiğini ifade etmiştir. Ayrıca, ayrı kategorilere ait olduğu varsayılan kişilik bozukluklarının bir kişide sıklıkla iki ya da üç tanesinin bir arada bulunabilmesinin de önemli bir sorun olduğunu vurgulamıştır. Bu durum, "çevreye özgün uyumu belirleyen psikofizyolojik sistemin" birden fazla kategoriye dâhil olabilmemesinin yarattığı kafa karışıklığını göstermektedir.

Kişilik bozukluklarının tanı sistemlerinde kategorik olarak sınıflandırılmasına yönelik eleştiriler bulunmaktadır; boyutsal yaklaşımların klinik uygulamada daha uygun olabileceği öne sürülmektedir (Aracı, 2019). Bununla birlikte, DSM-5 hâlen 30 yılı aşkın süredir geleneksel kategorik yapıyı sürdürmekte, artıları ve eksileriyle bu yöntemi kullanmaya devam etmektedir (Morrison, 2016; Özdemir vd., 2012).

Kişilik bozukluklarının ölçümü ve sınıflandırılmasını; kişisel değerlendirme sorular uygulayarak, yapılandırılmış veya yarı yapılandırılmış görüşmeler yaparak ve kişinin yakın çevresinden biriyle görüşerek yapmak mümkün (Farmer, 2002; akt. Taymur ve Türkçapan, 2012).

Öztürk ve Uluşahin'e (2015) göre kişilik bozukluklarının yaygın özellikleri şunlardır:

- Benliğe yerleşmiş davranış örüntülerinin, uyum amacı gözetilmeden ve esnekliğe izin vermeden sürdürülmesi; örneğin yapılan hataların tekrarlanması ve bundan ders çıkarılmaması.
- Bilişsel süreçler, duygulanım, dürtü kontrolü veya kişilerarası ilişkilerde toplumsal normlardan sapmaların görülmesi ve topluma aykırı davranışlar sergilenmesi.
- Bu örüntülerin çocukluk ya da erken ergenlik döneminden itibaren devam etmesi.
- Toplum içinde ve iş yaşamında belirgin bozulmalara veya şiddetli sıkıntılara yol açması.
- Davranış ve tutumların genellikle benliğe uyumlu (ego-syntonic) olması, yani benimsenmiş ve değiştirilmek istenmemesi; nadiren benliğe yabancı (ego-dystonic) olsa bile değiştirilmeye çalışılmaması.
- Çevre ile çatışma ve sürtüşmelere yol açması; kişinin kendisini çevreye uydurmak yerine çevresini kendine uyarlamaya çalışması (alloplastik uyum).
- Bilişsel yetiler, temel duygulanım ve düşünce yapısında belirgin bozukluk bulunmaması.
- Bu durumların başka bir ruhsal bozukluk veya madde kullanımına bağlı olmaması.

DSM-V (2013)'e göre kişilik bozuklukları üç grupta toplanmaktadır: Bunlar;

A Kümesi Kişilik Bozuklukları: A grubu kişilik bozuklukları, genellikle bireyde içe kapanma, duygusal mesafe, kuşkuculuk veya mantık dışı davranış biçimleriyle karakterizedir.

- Paranoid Kişilik Bozukluğu

- Şizoid Kişilik Bozukluğu
- Şizotipal Kişilik Bozukluğu

B Kümesi Kişilik Bozuklukları: B kümesi kişilik bozuklukları olan kişiler genelde değişken ve yüzeysel olan duygu durumlarıyla, dramatik, duygusal ve dikkat çekmeye çalışan kişilerdir. Yoğun kişiler arası çatışmalar yaşarlar.

- Antisosyal Kişilik Bozukluğu
- Sınırdan (Borderline) Kişilik Bozukluğu
- Histriyonik Kişilik Bozukluğu
- Narsisistik Kişilik Bozukluğu

C grubu kişilik bozuklukları: Tipik olarak kişinin kaygılı, gergin ve kontrol odaklı davranışlar göstermesi ile karakterizedir.

- Çekingen Kişilik Bozukluğu
- Bağımlı Kişilik Bozukluğu
- Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu

Öztürk (2015) kişilik bozukluklarının genellikle ergenlik veya erken erişkinlik döneminde başladığını belirtmiş; uzun süreli gözlemler sonucunda, bu bozuklukların zamanla kısmen iyileşebileceği veya belirti ve bulgularının hafifleyebileceği görülmüştür.

Köroğlu'na (2010) göre kişilik bozuklukları kapsamlı ve sürekli. Tanı koyulabilmesi için, bireyin yaşamın farklı alanlarında uzun süre devam eden zorluklar yaşadığına dair bir geçmiş öyküsü bulunmalıdır. Bu özellikler genellikle ego tarafından kabul edilir ve reddedilmez; kişi, kendisini değiştirmekten ziyade çevresini değiştirmeye çalışır ve bu davranışlara sıkı bir şekilde bağlı kalır.

KİŞİLİK KURAMLARI

Psikanalitik Yaklaşım: Psikodinamik kurama göre bireyin davranışları belirli nedenlere dayanmaktadır ve hiçbir duygu, düşünce ya da davranış kendiliğinden veya tesadüfi biçimde ortaya çıkmamaktadır. Sigmund Freud, bu durumu nedensellik ilkesine karşılık gelen determinizm kavramı çerçevesinde ele almış ve insan davranışlarının temelinde yatan bilinçli ya da bilinçdışı motivasyonlara vurgu yapmıştır (Ardalı ve Erten, 1999; Doğan, 2015; Levenson, 2018; Yıldırım, 2022).

Günlük yaşamda ortaya koyduğumuz davranışlarımızın kaynağının bilinçdışı süreçler olduğunu keşfeden Freud; kişiliği tanımlamak için ilk olarak Topografik Modeli ortaya koyuyor. Freud (1963)'a göre, ruhsal yapımız üç düzeyden oluşmaktadır; bilinç, bilinç öncesi ve bilinçdışıdır. Bu üçlü yapının oluşturduğu modele Topografik model demidir. Bu modele göre kişilik, bahsedilen üç farkındalık düzeyinde işlev görmektedir.

Bilinç, farkında olduğumuz düşünceleri kapsar ve bu düşünceler, yeni fikirler geliştikçe değişir ve bilinçten silinir. Bilince henüz ulaşmamış bilgiler ise bilinç öncesi düzeyini oluşturur (İnanç ve Yerlikaya, 2008). Psikanalitik perspektife göre, düşüncelerimizin büyük bir bölümü bilinçdışında yer alır. Freud'a göre, bazı özel durumlar dışında bilinçdışındaki bilgiyi doğrudan bilince getiremeyiz; ancak günlük davranışlarımızın çoğunun temelinde bilinçdışı süreçler bulunmaktadır (Burger, 2006: 77).

Bilinç: Freud'un önemli kavramlarından biri olan bilinçdışı, farkında olmadığımız arzu, istek, dürtü, duygu ve düşüncelerin depolandığı geniş bir alanı ifade eder (Cüceloğlu, 2015). Bilinçdışı, farkında olmadığımız hâlde düşünce, duygu ve davranışlarımızı yönlendiren istek ve güdülere

içerir. Gözlemlenen davranışlarımızın bilincinde olsak da, bu davranışları oluşturan zihinsel süreçlerin tamamının farkında değildir. Bilinçdışının içeriği doğrudan bilince taşınmadığı için varlığını kanıtlamak güçtür; Freud, bu yapının ancak dolaylı yöntemlerle ortaya konabileceğini belirtmiştir (İnanç ve Yerlikaya, 2008).

“Pek çok kişi bilinç ve bilinç öncesindeki malzemenin zihnimizdeki düşüncelerin büyük bir bölümünü oluşturduğunu sanır. Ancak Freud, bunun buzdağının görünen ucu olduğunu söyler. Düşüncelerimizin büyük bir kısmı ve psikanalitik bakış açısına göre en önemli kısmı, bilinçaltında bulunur. Freud’a göre, bazı olağan dışı koşullar hariç, bilinçaltı bilgiyi bilinç düzeyine getiremeyiz” (Burger, 2006: 77).

Bilinç öncesi: Bilinçdışındaki bilincin dürtüler farkındalık alanının dışındadırlar ve bilinç tarafından kabul edilmez bastırılırlar. Bu dürtüler bilince çıkmakla bilinçli hale gelmezler, bilinç tarafından fark edilmeleri gerekir. Bilincin farkındalık alanının dışında kalan bu ara alan “bilinç öncesi” olarak tanımlanır (Freud, 1963). Hatırlayabildiğimiz tüm anılar ve bilgiler bilinç öncesinde depolanır. Freud’a göre bilinç öncesi, bilinçdışı ile bilinç arasında bir köprü görevi görür. Bilinçdışı içerik, yalnızca terapötik teknikler kullanılarak bilinç öncesine aktarılır ve buradan bilince ulaşabilir (İnanç ve Yerlikaya, 2008).

Bilinç: Psikanaliz, zihinsel süreçlerin kendi başlarına bilinçsiz olduğunu ve tüm zihinsel yaşamın yalnızca belirli bireysel eylemlerinin ve bölümlerinin bilinçli olduğunu ileri sürer ve bilinci, ruhsal olanın tanımlayıcı özelliği olarak görür. Freud’a (1963) göre bilinç, kişinin farkında olduğu her türlü duyum ve deneyimi kapsayan seviyedir. Bilinç, ruhsal yapımızın yalnızca doğrudan farkında olduğumuz düzeyini oluşturur (İnanç ve Yerlikaya, 2008:19). Bu düzey, farkında olduğumuz düşünceleri kapsar ve yeni düşünceler devreye girdikçe bu düşünceler değişir ve bilinçten silinir (Burger, 2006: 77).

Kişiliğin yapısına ilişkin görüşlerini gözden geçiren Freud, 1920’lerin başlarında kişiliği İd, Ego ve Süperego adını verdiği üçlü yapı olarak tanımlamıştır. Bu, yapısal model olarak da bilinen kişilik yapısı yaklaşımıdır (İnanç ve Yerlikaya, 2008). İd, kişiliğin ilkel ve içgüdüsel yönlerini temsil eder. Ego ise id’in aksine, haz arayışı yerine gerçeklik ilkesine göre davranır; içgüdüsel doyumunu uygun koşullar oluşana kadar erteleyerek organizmanın güvenliğini ve bütünlüğünü korur (Coşkun & Aslan, 2021). Kişiliğin en geç gelişen bileşeni olan süperego ise toplumsal norm ve davranış standartlarının içselleştirilmesini yansıtır (İnanç ve Yerlikaya, 2008: 23).

Ayırıcı Özellik Yaklaşımı: Bu yaklaşım, bireylerin davranışlarının nedenlerinden ziyade, kişiliği tanımlamaya ve davranışları öngörmeye odaklanır. Kişilik özellikleri teorisine göre, özellikler kişiliğin temel bileşenlerini oluşturur ve bireyin davranışlarını etkileyip yönlendiren evrensel yapılardır (McCrae ve Costa, 1997; akt. Çiçek, 2020). Ayırıcı özellik, bir kişinin belirli bir kişilik özelliğini sergileme derecesine bağlı olarak kişiyi sınıflandıran bir boyutu ifade eder (İnanç ve Yerlikaya, 2008: 250). Bu yaklaşımın ilk kuramcısı olan Gordon Allport, çalışmalarına 1921’de başlamıştır. Allport’tan sonra Henry Murray ve Raymond B. Cattell, ayırıcı özellik yaklaşımı üzerinde çalışmalar yaparak kuramı geliştirmişlerdir (Burger, 2006). Ayırıcı özellik yaklaşımı, Allport (1925), Murray (1938) ve Cattell (1968) tarafından ilerletilerek oluşturulmuştur (Saymaz, 2003; Çarman, 2015; Çiçek, 2020).

Gordon Allport, kişilik psikolojisi alanında geliştirdiği ayırıcı özellik kuramıyla öncü bir rol üstlenmiştir. Allport’un ortaya koyduğu “ayırıcı özellik” kavramı ve bu kavram üzerinden oluşturduğu kuram, psikoloji, sosyal psikoloji ve kamuoyu araştırmaları alanlarını etkilemiştir (Gürel, 2011). Allport, kişiliği “bireyin kendine özgü düşünce ve davranışını belirleyen

psikozifiksel sistemlerinin dinamik örgütlenmesi” olarak tanımlamış ve kişiliğin, bireyin içsel olarak var olan ve sergilediği davranışların ardındaki güç olduğunu vurgulamıştır (Allport, 1961). Tanımda yer alan dinamik örgütlenme kavramıyla kişiliğin farklı yönleri arasındaki ilişki ve entegrasyon vurgulanmaktadır. Ancak kişiliğin örgütlü yapısı değişime tabidir ve insan davranışı sürekli gelişerek değişime uğramaktadır (İnanç ve Yerlikaya, 2008;) Kişiliğin çeşitli bileşenlerini örgütleyen ve bütünleştiren bir yapısı olmasına karşın kişilik, durağan bir organizasyon değildir (Gürel, 2011).

Biyolojik Yaklaşım: Gözlemlenebilen ya da gözlemlenemeyen psikolojik süreçlerin sinir sisteminin işleyişinde bir yansımasının bulunuyor olması biyolojik yaklaşımın temel varsayımıdır (Ünal, 2025). Biyolojik kuramcılar, bazı kişilik özelliklerinin kuşaklar boyunca genetik yolla aktarılabilceği görüşünü benimsemişlerdir. Bu bakış açısına göre, bireyin sahip olduğu özelliklerin incelenmesi, kişilik analizinde büyük önem taşır. Kuramcılar, çevresel etkenlerden çok genel kişilik özelliklerine odaklanmış ve esas olarak kişilik ile kalıtım arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışmışlardır (Yakut, 2006).

İkizler üzerine yapılan çalışmalardan hareket eden biyolojik yaklaşım savunucuları insanların belli yeteneklerle doğduğunu, sadece çevreden etkilenmediklerini ileri sürerler (Friedman ve Schustack 2003. Akt. Hazar, 2013). İkizler üzerinde yapılan araştırmalar, pek çok psikolog tarafından kişilik üzerinde etkili olan genetik unsurları anlamak amacıyla tercih edilen bir yöntem olmuştur. Gottesman, ikiz çalışmaları yöntemiyle hem aynı hem de farklı çevrelerde büyüyen ikizlerin davranışlarını incelemiş ve benzer kişilik özelliklerinin genetik etkenlerden kaynaklandığını öne sürmüştür. İlk ikiz incelemelerini gerçekleştiren araştırmacılar Newman, Freeman ve Holzinger ise, ikizler arasındaki ağırlık, fizyolojik yapı ve zeka düzeyi gibi benzerliklerin, kişilik özelliklerinde de paralellikler yarattığını savunmuşlardır (Erdoğan, 2007).

Davranışçı ve Bilişsel Kuramlar: Kişiliği anlamaya çalışan birçok teori, insan davranışını önceliklerken, davranışçılar hayvan davranışı üzerinde durmuşlardır. Hayvan davranışlarındaki çevrenin koşullanmasından hareketle, bireyin çevre tarafından kontrol edildiğini ileri sürmektedirler (Friedman ve Schustack 2003. Akt. Hazar, 2013).

Beck (2015), bilişsel kuramın kişilik bozukluklarına bakışını şu şekilde özetlemiştir; “kişilik bozukluklarında ortaya çıkan tipik işlevsiz inançlar ve uyumsuz stratejiler, bireyleri yaşam deneyimlerine karşı direnci olmayan bilişsel kırılganlık yönünde etkilemektedir. Bilişsel açıdan savunmasız olmak uç boyuttaki, katı ve emreden inançlara dayanmaktadır. Kişilik bozukluklarının bilişsel kuramı, bilgi işleme ve davranışları yönlendiren örgütsel yapılar ve evrensel zihinsel simgeler olarak şemaların ve çekirdek inançların öneminin altını çizerek (Beck, 2015: 113).” Çocukluk çağında geliştirilen negatif benlik algısı davranışları işlevsel olmayacak biçimde şekillendirdiği gibi bilgi işleme sürecinde de yanlılıklara yol açar. Düşünceleri ve inanışları tetikleyen sıradan olaylara abartılı ve negatif anlamlar yüklenmesi kişilik bozukluklarını ortaya çıkarır (Akyunus ve Gençöz, 2016).

Davranışçı ve bilişsel kişilik kuramcılarının göre, kişilik ve insan davranışları öğrenme psikolojisi ilkeleriyle açıklanabilir; kişilik, bireyin öğrenme süreçleriyle şekillenen davranış kalıplarından ibarettir. Bu yaklaşım, kişiliğin ayrı bir yapı olmadığını, davranış örüntüsü olarak ele alınabileceğini ve dolayısıyla öğrenme ilkeleriyle açıklanabileceğini öne sürer (İnanç ve Yerlikaya, 2008: 177).

İnsancıl Yaklaşım: İnsancıl yaklaşımın kişilik kuramcıları, bireylerin kendi eylemlerinden büyük ölçüde sorumlu olduğunu varsayar. Her ne kadar zaman zaman olaylara otomatik tepkiler verebiliyor ve bilinçdışı dürtülerle hareket edebiliyor olsak da, her an kendi yaşamımızı yönlendirme ve davranışlarımızı belirleme yetisine sahibizdir (Burger, 2006: 416).

Erich Fromm'a (1995) göre insan yaşama süreci içinde dış dünya ile kendisi arasında iki şekilde bağlantı kurar: 1. "Nesneleri elde ederek ve kendine-mal-ederek; 2. Kendisini başka insanlar (ve kendisi) ile ilişkili hale getirerek." Fromm birincisine "kendine-mal-etme", ikincisine ise "sosyalleşme" süreci demektedir ve her iki bağlantının da imkânlarla "açık" olduğunu, hayvanlardaki gibi içgüdüsel olarak belirlenmediğini ileri sürmektedir. İnsan ihtiyaçlarını karşılamak için nesneleri ya bir dış kaynaktan almakta ya da kendi çabasıyla yaratmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışma, lisansüstü çalışmalarında kişilik bozukluklarıyla ilgili olarak ülkemizde yapılan çalışmaların incelenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla tasarlanmıştır.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada zamansal tarama modeli kullanılmış ve doküman inceleme yöntemi benimsenmiştir. Tarama araştırmalarında, geçmişteki olayları incelemek, bunlar arasında ilişkiler kurmak ve yargılarda bulunmak amacıyla kanıt toplama ve değerlendirme süreci büyük önem taşır. Tarihsel veri kaynakları, genellikle bilgi aktarmak için hazırlanmış yazılı ve basılı belgeler ile belirli dönem veya kurumlara ait kalınlardan oluşur. Bu kaynaklardan geçerli ve güvenilir bilgiler elde edebilmek için, toplanan her veri "geçerlik" ve "önem" açısından eleştirel bir incelemeden geçirilir (Borg ve Gall, 1971; akt. Karasar, 2011: 78).

Verilerin Toplanması

Çalışmada sistematik tarama stratejisi belirlenmiştir. Verilerin toplanması aşamasında Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)'nin ulusal tez merkezi adlı web sitesi üzerinden "Psikoloji Ana Bilim Dalı", "Kişilik Bozukluğu" gibi anahtar kelimeler girilerek erişime açık olan tezlerle ulaşılmıştır. 2000-2024 yılları arasında kişilik bozukluğu alanında yapılmış ve ulusal tez merkezinde erişime açık olarak yayınlanmış lisansüstü tezler zamansal tarama modeliyle incelenmiştir. Araştırmada birinci ölçüt; tezlerin 2000-2024 yılları arasında yapılmış olmasıdır. Kişilik bozukluğu alanında, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezine kayıtlı erişime açık toplam 83 tez incelenmiştir.

Erişime açık bu tezler arasından kişilik bozukluğu ile ilgili psikoloji ve klinik psikoloji alanında yapılan yüksek lisans ve doktora düzeyinde 38 tez araştırma kapsamında incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Psikoloji ve klinik psikoloji alanından farklı disiplinlerde yapılan çalışmalar kapsam dışı bırakılmıştır. Bu çalışmada kullanılan çalışmalar Ulusal Tez Merkezinde yer alan "erişime açık" tezlerle sınırlandırılmıştır.

Tezlerin incelenmesinde veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan tez izleme formu kullanılmıştır. Bu form, alan yazında tezlerin incelenmesinde ele alınan ortak temalar belirlenmiş ve bu temalar dikkate alınarak araştırmanın amaçlarına uygun olarak araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Tez izleme formu; tezin adı, tezin yapıldığı yıl, tezin çalışma alanı, tezin çalışma grubu, tezin araştırma yöntemi, tezin yapıldığı lisansüstü düzeyi gibi başlıklardan oluşmaktadır.

Verilerin Analizi

Ulusal Tez Merkezi'nden elde edilen tezler, tez izleme formuna uygun olarak incelenmiştir. Tez izleme formunda yer alan her bir madde betimsel analiz tekniği kullanılarak frekansları

belirlenmiştir. Her bir maddenin tek tek yapılan analizi sonucunda elde edilen bulgular frekans ve yüzde değerleri verilerek tablo şeklinde sunulmuştur ve bulgular kısmında açıklanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde Türkiye’de 2000-2024 yılları arasında “Kişilik Bozuklukları” konusunda yapılan lisansüstü tezlere ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 1. Araştırmaya Dâhil Edilen Tezlerin Doktora ve Yüksek Lisans Dağılımı

Eğitim Düzeyi	Araştırma Sayısı (f)	%
Doktora	8	21,00
Yüksek Lisans	30	79,00
Toplam	38	100,00

Araştırmaya dâhil edilen ve 2000 – 2024 yılları arasında kişilik bozuklukları ile ilgili yapılan 38 tezin eğitim düzeyi incelendiğinde yüksek lisans tezlerinin oranının %79 (n=30) olduğu görülmektedir. Yine aynı yıllarda kişilik bozuklukları ile ilgili yapılan doktora tezlerinin oranıysa %21 (n=8)’dir. Araştırma bulguları incelendiğinde kişilik bozukluklarına yönelik çalışmaların büyük bir oranının yüksek lisans düzeyinde yapıldığı ve kişilik bozukluğu ile ilgili doktora düzeyinde ise çok daha az sayıda yapıldığı gözlemlenmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya Dâhil Edilen Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yayın Tarihleri	Araştırma Sayısı (f)	%
2000 - 2005	3	8,00
2006 - 2010	5	13,00
2011 - 2015	2	5,00
2016 - 2020	14	37,00
2021 - 2024	14	37,00
Toplam	38	100,00

Araştırmaların yıllara göre dağılımı incelendiğinde 2016 yılı ve sonrasında kişilik bozuklukları ile ilgili çalışmaların sayıca artış gösterdiği gözlemlenmiştir. 2016 – 2020 ve 2021 – 2024 yılları arası incelendiğinde önceki yıllara oranla ciddi bir artış olduğu görülmüştür. 2016 – 2020 arasında 14 çalışma yapıldığı (%37) ve aynı oranın 2021 – 2024 yıllarında da aynı sayı (14 çalışma) ve oranın (%37) korunduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 3. Araştırmaya Dâhil Edilen Tezlerin Çalışma Gruplarının Dağılımı

Cinsiyet	Araştırma Sayısı (f)	%
Kadın	4180	52,00
Erkek	3810	48,00
Toplam	7990	100,00

Araştırmaya dâhil edilen lisansüstü tezlerin çalışma grubu incelendiğinde katılımcılardan %52'sinin (n=4.180) kadın, %48'inin (n=3.810) de erkeklerden oluştuğu gözlemlenmiştir.

Tablo 4. Araştırmaya Dâhil Edilen Tezlerde Kullanılan Yöntemlerin Dağılımı

Yöntem	Araştırma Sayısı (f)	%
Nitel		
Nicel	23	60,00
Deneyssel	14	37,00
Karma	1	3,00
Toplam	38	100,00

Kişilik Bozuklukları ile ilgili yapılan çalışmalardan araştırmaya dâhil edilen çalışmalarda kullanılan yöntemlerin dağılımı incelendiğinde %60'nın (n=23) nicel yöntem, %37'sinin (n=14) deneyssel yöntem ve %3'nün (n=1) ise karma yöntem kullanıldığı görülmüştür. Kişilik bozuklukları ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda karma yöntemin çok az tercih edilirken, nitel yöntemin hiç tercih edilmediği gözlemlenmiştir.

Tablo 5. Araştırmaya Dâhil Edilen Tezlerin İncelediği Kişilik Bozukluklarının Dağılımı

Kişilik Bozukluğu	Araştırma Sayısı (f)	%
Antisosyal Kişilik Bozukluğu	5	13,90
Borderline (Sınırdan) Kişilik Bozukluğu	27	75,00
Narsisistik Kişilik Bozukluğu	2	5,50
Çekingen Kişilik Bozukluğu	1	2,80
Bağımlı Kişilik Bozukluğu	1	2,80
Toplam	36	100,00

Araştırmaya dâhil edilen Kişilik Bozuklukları ile ilgili yapılan çalışmaların incelediği kişilik bozukluklarının dağılımına bakıldığında %75 (n=27) gibi ciddi bir oranda Borderline (Sınırdan) Kişilik Bozukluğunun çalışıldığı görülmektedir. Daha sonra ise %13,90 (n=5) ile Antisosyal Kişilik Bozukluğu çalışılmıştır. Narsisistik Kişilik Bozukluğu'nun %5,50 (n=2), Çekingen Kişilik Bozukluğu ile Bağımlı Kişilik Bozukluğu'nun ise %2,80 (n=1) oranında çalışıldığı gözlemlenmiştir.

Tablo 6. Araştırmaya Dâhil Edilen Tezlerin Çalıştığı İlişkili Konuların Dağılımı

Çalışma Konuları	Araştırma Sayısı (f)	%
Duygu Durum Bozuklukları	8	30,70
Yakın İlişkiler	4	15,40
Şema Terapi	2	7,70
Benlik Algısı	4	15,40
Yeme Bozukluğu	3	11,55
Travma	2	7,70
Nesne İlişkileri	1	3,85
Madde Bağımlılığı	1	3,85
Somatizasyon	1	3,85
Toplam	26	100,00

Araştırmaya dâhil edilen ve 2000 – 2024 yılları arasında kişilik bozuklukları ile ilgili yapılan 38 tezin KB ile ilişkili olarak çalıştığı konuların dağılımına bakıldığında %30,70 ile (n=8) ile Duygu Durum Bozuklukları ilişkili olarak çalışıldığı görülmüştür. %15,40 ile (n=4) ile Yakın İlişkiler ve Benlik Algısının çalışıldığı, daha sonra %7,70 ile de (n=2) Şema Terapi ve Travmanın çalışıldığı gözlemlenmiştir. Nesne İlişkileri, Madde Bağımlılığı ve Somatizasyon konularının ise %3,85 (n=1) oranında çalışıldığı görülmüştür.

TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu araştırma, 2000-2024 yılları arasında Türkiye’de psikoloji ve klinik psikoloji alanında kişilik bozuklukları üzerine yapılmış lisansüstü tezleri inceleyerek mevcut akademik eğilimlerin ne yönde olduğunu ve sonraki çalışmalarda odaklanılması gerekenleri alanlar belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçları, bu alana olan ilginin belirli dönemlerde artış gösterdiğini, çalışmaların bazı kişilik bozukluklarında yoğunlaştığını ve belirli metodolojik eğilimlerin daha fazla öne çıktığını göstermektedir.

Bulgulara göre, tezlerin çoğunluğu yüksek lisans düzeyinde hazırlanmış olup (%79), doktora düzeyindeki çalışmalar sınırlı kalmıştır (%21). Bu durum, kişilik bozuklukları alanında doktora düzeyinde akademik üretiminin artırılması gerektiğini göstermektedir. Özellikle 2016 sonrasında yapılan tez sayısında belirgin bir artış yaşanması, alanın son yıllarda daha fazla ilgi gördüğünü düşündürmektedir. ProQuest ve uluslararası tez listelerinde kişilik bozuklukları üzerine yapılan

çalışmalar incelendiğinde, Türkiye'nin aksine çalışmaların çoğu doktora düzeyindedir (%60-70 dolayında), yüksek lisans tezleri ise daha spesifik alt konulara odaklanma eğilimindedir (%30-40).

Çalışma gruplarının cinsiyet dağılımı dengeli olmakla birlikte, yöntembilim açısından nicel yöntemlerin (%60) tercih edildiği ve nitel yöntemin hiç kullanılmadığı dikkat çekmektedir. Web of Science veri tabanında yer alan bilgilere göre uluslararası çalışmalarda nicel yöntemin ağırlıklı olarak tercih edildiği görülmekle birlikte nitel çalışmalar da tüm çalışmaların %15'ni oluşturmaktadır. Karma yöntemin de oldukça sınırlı kullanılması (%3), bu alandaki araştırmalarda metodolojik çeşitliliğin artırılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Tezlerde en çok çalışılan kişilik bozukluğu Borderline Kişilik Bozukluğu'dur (%75). Bu durum söz konusu bozukluğun klinik semptomlarının daha belirgin olması ve terapötik müdahalelerde sıklıkla karşılaşılabileceğiyle açıklanabilir. Uluslararası çalışmalarda da BKB en sık incelenen bozukluklar arasında yer alırken, Türkiye'de olduğu gibi diğer bozukluklara yönelik tez sayısı daha sınırlı kalmaktadır. Ancak diğer kişilik bozukluklarının (örn. Şizotipal, Obsesif-Kompulsif, Paranoid) yeterince çalışılmamış olması, araştırmacılara önemli bir çalışma alanı sunmaktadır.

Çalışmaların içerik analizine bakıldığında kişilik bozuklukları en çok duygu durum bozuklukları, yakın ilişkiler ve benlik algısıyla ilişkilendirilmiştir. Bu bulgu, kişilik bozukluklarının sadece bireysel değil, kişiler arası ve duygusal işlevlerle derin bağlar taşıdığını göstermektedir. Uluslararası yazında tüm bu çalışmalara ek olarak çocukluk çağı travmaları ile kişilik bozukluğu arasındaki ilişki de çalışılan konular arasındadır.

Öneriler:

1. *Doktora düzeyindeki araştırmalar artırılmalıdır.* Alanda daha derinlikli ve teorik katkı sağlayabilecek doktora tezlerinin desteklenmesi gerekmektedir.
2. *Nitel ve karma yöntemlerin teşviki önemlidir.* Yalnızca sayısal verilere değil, bireylerin anlatılarına dayalı içgörülerin artırılması, kişilik bozukluklarının daha iyi anlaşılmasına katkı sağlar.
3. *Daha az çalışılmış kişilik bozukluklarına odaklanılmalıdır.* Örneğin çekingen, obsesif-kompulsif ve şizotipal kişilik bozuklukları gibi konular daha fazla araştırılmalıdır.
4. *Multidisipliner çalışmalar desteklenmelidir.* Kişilik bozuklukları, sadece psikoloji değil sosyoloji, psikiyatri, nörobilim gibi alanlarla iş birliği içinde çalışılmalıdır.

SONUÇ

Bu araştırma, kişilik bozuklukları alanında Türkiye'de gerçekleştirilen lisansüstü tezlerin 2000-2024 yılları arasındaki görünümünü analiz ederek, alandaki akademik eğilimleri değerlendirmeyi amaçlamıştır. Psikoloji ve klinik psikoloji alanlarında hazırlanan 38 tez üzerinde yapılan inceleme, tez çalışmalarının büyük ölçüde yüksek lisans düzeyinde olduğunu ve doktora düzeyindeki çalışmaların sınırlı kaldığını göstermektedir. Bu bulgu, yüksek lisans düzeyinde ilginin arttığını ancak ileri düzey teorik ve klinik katkılar için daha fazla doktora düzeyinde çalışmaya ihtiyaç duyulduğunu düşündürmektedir. Bu çalışma Ulusal Tez Merkezinde yer alan erişime açık tezlerle sınırlandırılmıştır, erişime açık olmayan tezler de incelendiğinde bu tabloda farklılık olma ihtimali de dikkate alınmalıdır. Ayrıca uluslararası veriler Web of Science veri tabanından alınmıştır, daha kapsamlı veri çalışması kişilik bozuklukları ile ilgili olarak yapılan çalışmaların boyutunu ortaya koymaya yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

Yıllara göre dağılıma bakıldığında, özellikle 2016 sonrası dönemde yapılan tez sayısında belirgin bir artış olduğu gözlemlenmiştir. Bu artışın, psikoterapi eğitiminin yaygınlaşması, DSM-5'in

kullanımı ve akademik çevrelerde artan klinik farkındalıkla ilişkili olduğunu düşünmek mümkündür. Bu yönüyle alandaki hareketliliğin sadece nicel değil, nitelik açısından da zenginleşmesini sağlamak gerektiği düşünülmektedir.

Yöntemsel olarak, tezlerin büyük çoğunluğunun nicel veri analizine dayandığı; nitel çalışmaların bulunmadığı ve karma yöntemlerin ise çok az olduğu görülmüştür. Kişilik bozuklukları gibi karmaşık yapılar söz konusu olduğunda, sadece sayısal verilerle değil, bireyin yaşantılarına odaklanan anlatıların da değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bulgular, nitel ve karma yöntemlere daha fazla yer verilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

Tezlerde en çok incelenen kişilik bozukluğunun Borderline Kişilik Bozukluğu olması dikkat çekicidir. Bu durum, bu yapının klinik semptomlarının daha kolay gözlemlenebilir olmasıyla ve psikodinamik kuramlarda daha fazla yer bulmasıyla açıklanabilir. Ancak diğer kişilik bozukluklarının (örneğin şizotipal, obsesif-kompulsif, paranoid vb.) akademik olarak göz ardı edildiği de açıktır. Bu eksiklik, gelecek çalışmalar için bir yönlendirme niteliği taşımaktadır.

Ayrıca, kişilik bozukluklarının en sık benlik algısı, yakın ilişkiler ve duygu durum bozuklukları ile birlikte ele alındığı görülmektedir. Bu durum, kişilik bozukluklarının sadece bireyin içsel yapısıyla değil, kişilerarası ilişkiler ve sosyal işlevsellikle de doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. Ancak bağlanma stilleri, nesne ilişkileri, travma öyküleri ya da kültürel etkiler gibi başlıkların daha fazla araştırılması gerektiği düşünülmüştür.

Atak ve arkadaşları (2025) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın bulguları incelendiğinde, kişilik bozukluklarının uluslararası alan yazında uzun süredir araştırmacıların dikkatini çeken bir konu olduğu, ancak bu ilginin özellikle 2004 yılından itibaren belirgin biçimde arttığı görülmektedir. İlgili literatürde İngilizce, Almanca ve İspanyolca dillerinde yapılan yayınların ağırlıkta olduğu; bununla birlikte Web of Science veri tabanında Türkçe yayınların da altıncı sırada yer aldığı dikkat çekmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Türkiye'de kişilik bozuklukları üzerine yapılan lisansüstü tezlerin önemli bir başlangıç noktası sunduğu, ancak yöntemsel ve tematik çeşitlilik açısından gelişmeye açık alanlar olduğu söylenebilir. Özellikle nitel çalışmaların yaygınlaştırılması, az çalışılmış bozukluklara yönelmesi ve disiplinler arası bakış açılarının geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Kişilik bozuklukları, sadece bireysel değil, toplumsal düzeyde de etkileri olan yapılardır. Bu nedenle yapılacak her akademik katkının, hem klinik hem de kültürel bağlamda daha derin bir anlayışa hizmet edeceği ümit edilmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Destek Bilgisi: Herhangi bir kurum ve/veya kuruluştan destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Etik Onayı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazar(lar)ına aittir.

Etik Kurul Onayı: Çalışma kamuya açık ikincil verilerin kullanılmasıyla oluşturulmuştur.

Araştırmacıların Katkı Oranı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

KAYNAKÇA

Akyunus, M., ve Gençöz, T. (2016). Kişilik bozukluğu inanışlarının kişilerarası döngüsel model üzerindeki temsili. *Türk Psikoloji Dergisi*, 31(77), 1–16.
DOI:10.31828/tpd1300443320160000m000027

- Allport, G. W. (1937a). *Personality: A psychological interpretation*. Holt. Apa Psycnet. <https://psycnet.apa.org/record/1938-01964-000> Erişim: 18 Haziran 2025.
- Allport, G. W. (1961). *Pattern and growth in personality*. Holt, Rinehart & Winston.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
- American Psychiatric Association. (2022). *DSM-5-TR: Tanı ölçütleri başvuru elkitabı* (5. baskı metin revizyonu). Nobel Tıp Kitabevi.
- Aracı, A. (2019). *Kişilik bozukluklarının erken dönem uyumsuz şemalar ve savunma mekanizmalarıyla ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi). YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ardalı, C. ve Erten, Y. (1999). *Psikanalizden dinamik psikoterapilere*. İstanbul: Alfa.
- Aslan, S. (2008). Kişilik, huy ve psikopatoloji. *Ruh Hekimliği ve Danışmanlığı Dergisi*, 2(1-2), 7-19.
- Atak, H., Albay, A., and Jencius, M. (2025). Kişilik Bozuklukları: Bibliyometrik Bir Analiz. *Humanistic Perspective*, 7 (2), 183-206. <https://doi.org/10.47793/hp.1676411>
- Beck, A. T., Freeman, A., ve Davis, D. D. (2015). *Kişilik bozukluklarının bilişsel terapisi* (Çev., Yalçın, Ö. ve Akçay, E.; Ed. Tahir, Ö.). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik* (Çev., İnan D., E.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Ceylan, İ. (2019). Kişilik gelişimi din ilişkisi. *Din ve Bilim-Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 50-72.
- Coşkun, H., ve Aslan, S. (2021). Kişilik özellikleri, duygusal dışavurum ve sosyal onay ihtiyacı kavramları üzerine bir derleme. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 60-77.
- Cüceloğlu, D. (2015). *İnsan ve davranışı* (31. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çarman, K. (2015). *Kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarının, psikolojik sağlamlık ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Çiçek, İ., ve Aslan, A. E. (2020). Kişilik ve beş faktör kişilik özellikleri: Kuramsal bir çerçeve. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 10(1), 137-147.
- Doğan, Y.B. (2015). *Kısa Acil Psikoterapi (BEP)*. Ankara: Kurgu Kültür Merkezi Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2007). *İşletmelerde Davranış*. İstanbul: Miad Yayınları.
- Ertan, E. A., ve Cankorur, V. Ş. (2017). Kişilik bozukluklarının tanısı: Yeni bulgular ile tanıda kullanılan anket ve ölçekler. *Kriz Dergisi*, 25(1), 19-27.
- Freud, S. (1962). *Savunmanın nöro-psikozları: Edinilmiş histeri, birçok fobi ve saplantı ve bazı halüsinasyon psikozları hakkında psikolojik bir teori denemesi*. J. Strachey (Ed.), *Sigmund Freud'un tüm psikolojik eserlerinin standart baskısı*. Hogarth Press ve Psikanaliz Enstitüsü.
- Freud, S. (1963). *Introductory lectures on psycho-analysis*. Hogarth Press. Interne Archive. <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.278046/page/n5/mode/2up> Erişim: 11 Haziran 2025.
- Gask, L., Evans, M., and Kessler, D. (2013). Personality disorder. *BMJ*, 346, f1315. <https://doi.org/10.1136/bmj.f1315>
- Gürel, N. (2011). Kişilik psikolojisi, önyargının psikolojisi ve kamuoyu: Gordon Allport ve Walter Lippmann'ın görüşleri çerçevesinde bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 101-134.

- Hazar, Ç. (2013). Kişilik ve İletişim Tipleri. *Selçuk İletişim*, 4(2), 125-140. <https://doi.org/10.18094/si.80871>
- Hjelle, L. A., and Ziegler, D. J. (1992). *Personality theories: Basic assumptions, research, and applications* (3rd ed.). McGraw-Hill Book Company. New York.
- İnanç, B. Y., ve Yerlikaya, E. E. (2008). *Kişilik Kuramları*. (21. Basım). Ankara: Pegem Akademi.
- Köroğlu, E. (2010). *Kişilik bozuklukları*. (2. Basım). Ankara: HYB Yayıncılık.
- Levenson, H. (2018). Kısa dinamik terapi. İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Yayınları.
- Morrison, J. (2016). *Klinisyenler için tanı rehberi*. (Çev. Kural, H. U., Ed. Şahin, M.) Ankara: Nobel Tıp Kitabevi.
- Onay, Ö. A. (2022). *Kişilik bozukluklarında klinik görünüm ve terapötik yaklaşımlar* (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi).
- Özdemir, O. (2012). Psikiyatride boyutsal yaklaşım. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(3), 315–334.
- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T., ve Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566–589.
- Öztürk, M. O., ve Uluşahin, A. (2015). *Ruh sağlığı ve bozuklukları* (15. baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.
- Pekçetin, E. (2022). *DSM-5'te yer alan kişilik bozukluklarının kontrol odağı, öz kontrol ve psikolojik sağlamlık açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi). YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Rutter, M. (1987). Psychological resilience and protective mechanisms. *American Journal of Orthopsychiatry*, 57(3), 316–331. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1987.tb03541.x>
- Saymaz, İ. (2003). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişkileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Taymur, İ., ve Türkçapar, M. H. (2012). Kişilik: Tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 154–177.
- Ünal, B. (2025). Biyolojik yaklaşım. *Sosyal Bilimler Ansiklopedisi*. TÜBİTAK Bilim Yayınları. https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/biyolojik_yaklasim Erişim: 21 Haziran 2025
- Watson, D. C., and Sinha, B. K. (1998). Comorbidity of DSM-IV personality disorders in a nonclinical sample. *Journal of Clinical Psychology*, 54(6), 773–780. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-4679\(199810\)54:6<773::AID-JCLP3>3.0.CO;2-I](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-4679(199810)54:6<773::AID-JCLP3>3.0.CO;2-I)
- World Health Organization. (2024a). WHO Advances Implementation and Integration of ICD-11 and Related Medical Classifications and Terminologies. <https://www.who.int/classifications/classification-of-diseases> (Erişim: 05 Temmuz.2025).
- World Health Organization. (2024b). *International classification of diseases for mortality and morbidity statistics* (11th ed.). World Health Organization. <https://icd.who.int/en> Erişim: 05 Temmuz.2025.
- Yakut, Ö. (2006). *Eğitim yöneticilerinin liderlik davranışları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, O., ve Kumcağız, H. (2022). Psikodinamik yaklaşıma göre insan davranışının incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(40), 30–47.